

Moje školy

Eva Machková

Moje školní vzdělání, přesněji řečeno školní docházka, bylo většinou nedokončeno, nebo mu naopak mu chyběl začátek – převalily se přes ně dvě totality, změny a změny změn, nebo naopak stagnace.

Mateřská škola, asi 1935/36

V době, kdy školka byla převážně odkládací a hlídací institucí pro matky, které buď byly chudé a pracovat musely, nebo měly vysokoškolské vzdělání, pracovat je bavilo a měly na to, aby si platily hospodyně, byla v Mladé Boleslavi moderní školka. Moderní jak svou funkcionalistickou budovou, tak svou náplní. Z doby, kdy mi bylo 4 nebo 5 let si toho moc nepamatuju, natož abych byla schopna tu školku zodpovědně posoudit z hlediska pedagogického, ale myslím si, že to byla školka montessoriovská. V každém případě byla moderní, což se tehdy vysoce cenilo. Pamatuju si hernu se soupravou beden a bedýnek z vyleštěného dřeva, snadno přenosných, z nichž se dalo stavět ledacos, včetně skluzavky. Pamatuji si třídu s kulatými, barevně nalakovanými stoly, každý tak pro šest dětí. Pamatuji si ramínka v šatně, také barevně nalakovaná a každé s nějakou hlavičkou pohádkové bytosti, zvířata, květiny. A s prominutím záchod pro pět účastníků, s mísami v různých velikostech, od té nejmenší, která nepřevyšovala o mnoho nočník, až po běžně vysokou mísu. Ale vlastně si pamatuju a dokážu si vybavit paní učitelku Bradáčovou, byla tam docela sama na celou skupinu. Tehdy se ve školce nevařilo, nechodilo domů „poo“, ale „před o“, vařily maminky doma.

Obecná škola, 1937 – 1941

Prvního září 1937 jsem začala chodit do obecné, do školy Edvarda Beneše, jejíž moderní funkcionalistickou budovou otevřeli právě rok před tím. Byla to škola ojedinělá v celé Mladé Boleslavi, a myslím, že ani jinde takových škol nebylo mnoho. Především dispozice: byly to dvě školy spojené vedením a dělily se na trakt chlapecký a trakt dívčí, oba spojené

schodištěm, kanceláři a sborovnou. Ostatní školy – kromě gymnázií – byly buď chlapecké, nebo dívčí.

Další pozoruhodností naší Benešovky byly klecové šatny, tehdy obrovský vynález. Přezouvali jsme se, výhradně do cviček, a z počátku jsme nosili povinně pláštiky, modré s bílými puntíky, za války zanikly kvůli nedostatku textilu. V ostatních školách byly věšáky ve třídách a žáci se nepřezouvali. Dole v hale bylo okénko, kde pan školník s paní školníkovou o velké přestávce prodávali svačiny – mléko, jogurt, rohlíky. O sortimentu nejednal parlament, řekla bych, že o tom rozhodovali školníci, maximálně se o tom bavili s ředitelem, a rodiče byli rádi, nikam nepsali petice a protesty.

Nejskvělejší ovšem byla naše paní učitelka Ludvíková. Než se k ní vrátím, jedna poznámka: v základních školách náš ročník vydal vždy jen na jednu třídu, bez paralelky. V roce 1931 vrcholila hospodářská krize a nezaměstnanost a narodilo se nás málo, myslím, že jsme byli nejslabší ročník celého dvacátého století.

Paní učitelka Ludvíková učila globální metodou, sdílela snahy té doby o novou školu. Vděčím jí za to, že jsem vystudovala, jak jsem vystudovala. Bylo mi nějaký pětáctýřicet a měla jsem za sebou dvě vysoké školy, když jsem při úklidu na chalupě našla na půdě svoje sešity z první třídy, a pochopila jsem, že jsem byla (či jsem) dyslektik, dysgrafik a dyskalkulik. Vybavila jsem si, jak nerada jsem četla, doma často s brekem – ale překonala jsem to a čtení a knihy jsou centrem mého života, stejně jako psaní. V těch sešitech jsem našla stránku, kde jsme cvičili malé psací S, všechny jsem je zatočila do šneka, a paní učitelka je jednoduše červeným inkoustem přeškrtna. A nevolala maminku na koberec, jak se mi později běžně dělo v školských letech mého syna Pavla. Dyskalkuie mi zůstala celý život, nemám ráda čísla, mám na to kalkulačku.

Na globálce je nejnápadnější metoda čtení bez slabikování, rovnou celých slov. V 60. letech se globální metoda čtení používala i při řešení problémů poruch učení. Ale tato metoda má svá úskalí a nehodí se pro všechny jazyky, a také dodnes neumím slabikovat, když narazím na dlouhé a složité slovo, jako jsou německé složeniny, jména z indické nebo finské mytologie, musím si je přečíst písmeno po písmenu, nahlas vyslovit, a pak teprve je dokážu číst. Také se mi stává – u křížovek, kde jsou slova izolovaná – že si je pletu: hodinky nebo holínky, to nerozeznám a divím se, že mi křížovka nevychází. Ale s tím se žít dá.

Bohužel, s paní učitelkou Ludvíkovou jsme se museli rozloučit na začátku druhé třídy, když po Mnichovu z nacisty zabraného pohraničí přicházeli lidé, kteří potřebovali práci, a tak bylo nařízeno, že ze státních služeb musejí odejít všechny vdané ženy (byla doba, kdy muž z jednoho platu uživil rodinu). Ale myslím, že už jsem byla „za vodou“. Na obecnou často vzpomínám, když vysokoškolákům nad diplomkou vysvětluji shodu podmětu s přísudkem. My jsme se to naučili do třetí třídy, jen jedna spolužačka to nezvládla, byla z chudinské kolonie, dnes by se řeklo „sociálně vyloučené lokality“, a neznalost pravopisu, stejně jako vši, byla tehdy vyhrazena právě těmto dětem. Jak nás to učili a naučili, to nedovedu říct, ale nepochybně při tom hrálo roli, že neumět pravopis byla ostuda, věřící spolužačky se před diktátem vždycky pokřikovaly. U mladších generací se setkávám často s řešením „padesát na padesát“ – věty typu „děti šly a zpívali“ jsou celkem běžné, asi jde o strategii „aspoň polovina bude správně“. Ale možná tehdy hrála roli právě globálka: nedělá mi problém, jestli děti šly nebo šli, protože vždy vím, kdo nebo co je podmětem, chápu větu jako celek, nemusím přemýšlet, které l napsat. Vždyť je to tak jednoduché!

Obecná skončila náhle, o prázdninách roku 1941. Když jsme vyšli ze 4. třídy, rozhodly protektorátní úřady, že tím obecná končí, jako v Německu, a po prázdninách nás poslali do měšťanky, k údivu našemu, ale i našich nových učitelů, kteří tak malé děti viděli poprvé. Nacisti se s tím nepárali, proběhlo to stejně rychle, jako když ze dne na den, bylo to, myslím, 16. nebo 17. března 1939, změnili jízdu aut z levé strany na pravou.

Měšťanka – 1941 – 1945

Za války se stále ještě školy dělily na dívčí a chlapecké. To také znamenalo jistý rozdíl v učebním plánu, my jsme měly ruční práce, stejně jako ve 4. třídě, jenomže na měšťance je učily specializované učitelky. Při rodinné škole existovala větev pro učitelky ručních prací. Nevím, jestli to byla jen shoda okolností, ale na naší měšťance to učily ženy, které nelze nazvat jinak než staropanenské. Už podle oblečení, cosi nenápadného, hlavně tmavého, nezajímavého a nepůvabného. A jejich zájmy – ta naše trvala na tom, aby spolužačka, která má dívčí románky, je nosila na ruční práce do školy. My jsme něco háčkovaly nebo šily a ona seděla na lavici a četla – Hüttlovou, Čarskou, hlavně o lásce. Jednou se stalo, že majitelka této skvělé četby knížku zapomněla doma a učitelka ji hnala, přes celé město, aby ji přinesla.

Kde moje měšťanka měla své oficiální sídlo, to ani nevím. Byla to léta, kdy se škola stěhovala sem tam. Stěhování souviselo s využíváním některých škol pro válečné účely, a často bývaly v zimě i „uhelné prázdniny“, nebyl otop, a tak jsme seděli doma. Jeden čas byla naše škola v budově na Komenského náměstí, pak na Podolci, anebo v Konviktu. To byla jakási univerzální městská budova, původně to patřovalo ke klášteru, dnes je to spolu s okolními budovami vysoká škola automobilová, kterou zřídila Škoda Volkswagen. Byla v ní postupně knihovna, hudební škola, taneční kroužky, po válce skautské klubovny, později i školka a mnohé jiné městem provozované kulturní a vzdělávací instituce.

V té době na měšťance nebyl dějepis, zaváněl vlastenectvím, to nacisti nepovolili. A na gymnáziích sice dějepis byl, ale vyučoval se - stejně jako matematika - v jazyce německém. My jsme němčinu měli osm hodin týdně, ale nic moc jsme se nenaučily, my jsme byly špatné žačky, bez zájmu, učitel učil špatně, a v naprosté shodě jsme na to prostě kašlali. Když se nechce, nic se nenaučí.

Důležitým faktem protektorátní školy bylo to, že jsme (aspoň v menším městě to bylo možné) přesně věděli, který učitel je kolaborant a který žák pochází kolaborantské rodiny. Na škole byl jeden učitel, který udával, a v naší třídě jedna spolužačka. Když ta chyběla, učilo se jinak. Češtinář přeskočil gramatiku a vykládal o zakázaných autorech, o Husovi, o Komenském.

Ten češtinář se jmenoval Karel K. Chvalovský a původním i následným povoláním byl důstojník čs. armády, myslím, že major, a koncem války velitel partyzánů v okolí Kopidlna, kde bydlel. V armádě ale neměl bojové zařazení, byl kapelník, sbormistr a příležitostný skladatel. Učil tedy i zpěv a sestavil a vedl početný dívčí sbor. V něm jsme zpívaly Smetanovy mužské (!) sbory - z pedagogického hlediska naprostý nesmysl, ale za protektorátu mělo snad všechno nějaký zvláštní význam: byl to Smetana a to rozhodovalo. Také jsme měli školní výlet do nedalekých Jabkenic, kde Smetana nějaký čas pobýval. Na vystoupení sboru jsme měly modré sukně, bílé halenky a červené mašle ve vlasech, národní barvy, a Chvalovský byl dokonce kvůli tomu vyslýchán na gestapu. Napsal také „dětskou operetu“ Kukačky a hrála se s velkou slávou a zájmem. Já byla v hledišti, na sólo jsem neměla.

Z té válečné měšťanky nejzvláštnější byl 4. ročník v školním roce 1944-45. Už na podzim se moc neučilo, tehdy byly poplachy dvojího druhu, ten první, varovný, se vyhlášoval

v době, kdy byly spojenecké bombardéry v doletové vzdálenosti 20 minut. A Mladá Boleslav nebyla moc daleko od Ústí nad Labem a dalšími průmyslovými městy na severu Čech, připojených k Říši. Takže jsme v osm nastoupily do školy a někdy kolem desáté spojenecká letadla doletěla nad ona města a my jsme šly domů. Ale nad Boleslav nikdy nepřiletěly, ta byla bombardována 9. května 1945, byl to masakr, bomby padaly většinou do konvojů prchajících německých vojáků a evakuovaných lazaretů, které jely ze severu, aby unikli Rusům. Celá léta platilo bez pochyb, že bombardovali Němci, aby po sobě zničili - projekty v leteckém oddělení Škodovky a dokumenty, ale po Listopadu se objevilo tvrzení, že bombardovali Rusové – nevím, ale myslím, že to vypadalo spíš na Němce.

Po Vánocích se v tom posledním válečném školním roce už vůbec neučilo, ve všech školách byly lazarety a nám nastala „distanční výuka“. Jenže tenkrát fungovala tak, že jsme docházely na radnici, myslím, že tak dvakrát týdně. V širokých chodbách postávali učitelé, my jsme jim ve skupinkách či individuálně odevzdávaly úkoly a odnesly jsme si nové.

A po osvobození? Také už se neučilo, šly jsme na brigády, seděla jsem s dalšími spolužačkami ve velké místnosti u dlouhého stolu a připravovaly jsme vzorky mrtvých včel pro mikroskop, hledala se jakási včelí nemoc. Strašlivě to páchlo, včelí mrtvolky a kliš, kterým jsme vzorky lepily na krabičky od sirek. Kupovaly jsme si konvalinky, abychom ten puch přerazily, ale bylo to ještě horší, pár let jsem se konvalinkám vyhýbala.

V té době měla měšťanka ještě nástavbu, pátý ročník, ale to jsem už nestihla. Jednu dobu jsem uvažovala, že půjdu na rodinnou školu, na učitelskou větev, dnes si to nedovedu představit. Ale maminka mi domluvila učení v knihkupectví, to bych si představit dovedla. Po prázdninách se na gymnáziu otevírala kvarta, určená právě pro nás, kteří jsme se na gymnázium nedostali. Když nám bylo 11, přijímalo se z celého okresu jen 30 kluků a pouhých pět děvčat. Tehdy uspěly hlavně dcery velkouzenářů a sedláků, o jídlo získané na černo šlo tehdy v první řadě. Šance na přijetí byla mizivá a tak mě rodiče ani nepřihlásili.

Reálné gymnázium 1945- 1950

V Mladé Boleslavi byla dvě gymnázia: na Komenského náměstí klasické, s latinou a řečtinou, v staré budově, v níž se tehdy ještě topilo v kamnech. Tam byla třída našich vrstevníků. Naši třídu zřídili v tom druhém, reálném, kde byla jak třída humanitní, tak

matematicko-technická. Budova z doby kolem roku 1900 byla a dosud je rozlehlá, měla ústřední topení, a dones jako gymnázium funguje.

Třída vzhledem k oné kvótě přijímacího řízení byla převážně dívčí, asi dvě třetiny děvčat, jen asi deset kluků, dost nezajímavých. Sešla jsem se tam s několika spolužačkami z měšťanky a s dvěma jsem chodila už od první třídy.

Problém naší třídy byl, že latina byla tehdy v osnovách od tercie a my jsme v kvartě doháněli látku za dva roky. Přitom nám dali učitele, který už byl v důchodu. Původně byl ředitelem gymnázia v Domažlicích, ale válku strávil v koncentráku a nechtěl tím ukončit aktivní život. Na důchod se po válce přestěhoval do Boleslavi k svému bratrovi. Byl moc milý, ale stihnout za rok dvojitou dávku látky na něj bylo trochu moc. Pak jsme to časem snad dohnali, maturita z latiny byla povinná, v našem ročníku jsme byli poslední nebo předposlední, kdo maturoval z latiny – je to škoda, na latině stojí evropské jazyky i velké množství odborné terminologie.

Nový předmět byla ruština, kterou jsme přijali se zámjmem. V té době jsme se snažili němčinu rychle zapomenout, mezi sebou jsme si s kamarádkami – bylo nám čtrnáct! - dávaly pokuty, dvacetihaléřové, za každé německé slovo. Byla to strašná hloupost, a později jsem horko těžko dolovala zbytky němčiny – ostatně jazyk nikdy za politiku nemůže.

Ruštinářka byla moc milá a hodná paní, ale strašně nudná, stejně jako její manžel – matykář. V životě jsem se neudila tak strašně, jako při těchto předmětech, ani v čekárně u doktora to není tak hrozné. Ale pod lavicí jsme zato přečetla spoustu povinné i nepovinné literatury, a také jsme v té době pod lavicí hodně pletly. Uměly jsme to ze školy a v té době byla ještě velká bída o textil a oblečení, a tak se svetry přeplétaly pořád dokola. Když to zjistila fyzikářka, strašně se pohoršila. Ani ne proto, že bychom nedávaly pozor, při pletení se to zvládne, ale ona byla na sebe pyšná, že byla první dívkou v Boleslavi, která vystudovala gymnázium a namítala, že „vzdělaná dívka neplete!“ Ona na gymnázium chodila externě, a to znamenalo, že nesměla být ve třídě plné kluků o přestávce bez kantora, musela na něj čekat na chodbě, aby nedošla úhony.

Zvláštní bylo, že v té době mezi středoškolskými profesory byla řada podivínů a směšných figur, to docela vymizelo, středoškolští učitelé se od ostatních lidí dnes vůbec

neliší. Náš ředitel byl znám pod přezdívkou Pigi, měl šiřatou a holou hlavu a protože byl malý, dával si při sezení za katedrou jednu nohu pod sebe. Všichni jsme to samozřejmě viděli, snad jen on doufal, že tím svou výšku opravdu zachraňuje.

Náš třídní Matěj Vozáb byl také svým způsobem zvláštní, ale já na něj nedám dopustit, velice mne ovlivnil. Byl čeřtinář, vedl volitelné kroužky rétoriky a franřtiny, a čeřtinu, přesněji řečeno literaturu, učil se zaujetím. Miloval Vrchlického a meziválečné básníky a dovedl to podat tak, že jsem pochopila, co je na literatuře přitažlivého. Dovedl zaujmout svým vlastním zaujetím. Jeho problém byl, že na nás často řval, dělal dost hysterické výstupy, skupinu kluků- čtyřkařů nazýval „spolkem invalidů vzájemně se podporujících“ (dnes by z toho měl pěkný malér, nejen u rodičů, ale možná i u Svazu postižených). Dokázal také dost ponížít, když se mu něco nezdálo na úrovni. Vzpomínám na jednu domácí písemku (tehdy se tomu říkalo kompozice), kterou veřejně hodnotil a přitom předčítal – neanonymně – bláboly jedné spolužačky. Pro ni to muselo být hrozné, ale já jsme si odnesla povědomí o tom, že při psaní se musí myslet a nepsat hlouposti a kliše.

Ale hlavně Matěj vedl divadelní kroužek, hráli jsme Lucernu, Naše furianty, jednu hru od Ostrovského – já nehrála, ale byla jsem něco jako asistent režie nebo inspicient, zkrátka „holka pro všechno“ a to mě definitivně ovlivnilo. V tom kroužku jsme žádné velké umění nedělali, ale seznamovali jsme se napříč ročníky a paralelkami. S představitelem vysloužilce Bláhy jsem chodila a spolu jsme také dělali školní časopis, i to mě hodně výrazně v životě ovlivnilo. Na začátku nás bylo snad deset i víc, ale postupně jeden za druhým odpadali, a my na to zůstali sami dva, včetně toho, že jsme to tiskli s válečkem v ruce. To se dnes už popsat ani nedá, když máme tiskárny.

Problém těsně poválečné výuky byl v tom, že se měnily za pochodu osnovy, a my jsme proto měli tři roky po sobě dějepis úplně od začátku, od pravěku, a nikdy jsme se nedostali dál, než do středověku. Pak nastoupil nový profesor, zděsil se, že nevíme nic o Francouzské revoluci a začal ji vykládat. V té hodině se dostal do poloviny – jenže do příštího týdne zemřel. A my jsme se vrátili zase o pár století zpátky. Také v kreslení s námi tři roky putovala kresba podle modelu, v kabinetě byla spousta sádrových odlitků bust velikánů, a tak jsme každý měli svého Caesara nebo Beethovena a uměli jsme je nazpaměť.

V době gymnázia jsme chodili hromadně do tanečních, celkem třikrát po sobě. Majitel taneční školy, pan Štolba, měl zvláštní kurs pro gymnasty, z obou gymnázií, a jiné kursy byly pro střední odborné školy – průmyslovku (stavební, strojírenskou a leteckou), zdravotní, která vznikla ze zrušené rodinné, obchodní akademii a hospodářskou (nynější zemědělskou). Že jsme byli odděleni od jiných škol a spojeni z obou gymnázií, mělo pro nás výhodu, že jsme se v tanečních setkávali se známými, ti nás seznámili s dalšími, a tak nám tam bylo dost dobře.

Končili jsme v roce 1950, již po Únoru a s některými změnami, které prosazoval tehdejší ministr školství a kultury Zdeněk Nejedlý – povinnou školní docházku zkrátil z devíti na osm let, podle sovětského vzoru, bez ohledu na to, že zatímco my jsme už v Rakousku Uhersku měli osmiletou povinnou docházku od 60. let 19. století, později rozšířenou na devítiletou, kdežto v Sovětském svazu měli první povinnou školní docházku až od 30 let 20. století, a to tříletou! V té době byla také sloučena obě gymnázia, ti z Komenského náměstí byli předvedeni k nám, do Palackého ulice, a měli jsme nové vedení. Ale to už jsme měli starost o maturitu, gymnázium jsme ukončili v červnu 1950. Naše třída se scházela, většinou po 5 letech, až do 60. výročí maturity, v posledních letech i s dvěma paralelkami. To jsme se už bavili hlavně o nemocech, a část spolužáků byla po smrti.

Někdy v 80. letech byla velká oslava výročí založení boleslavského gymnázia, měla jsem v té době problémy s klouby a nebyla jsem tam. Gymnázium bylo založeno v 16. století jako škola Jednoty bratrské, jejíž biskupství bylo tehdy v Boleslavi. Asi před deseti lety jsem byla pozvána, abych promluvila k studentům gymnázia v semináři mediální výchovy, kteří pak o mně psali do místního tisku. Budova se moc nezměnila, přibyl výtah, jedna nebo dvě místnosti, a zahrada s cvičišťem se změnila na parkoviště a garáže.

Právnická fakulta UK – říjen 1950 – únor 1951

Po maturitě nastala nejtěžší fáze celého vzdělávacího cyklu, přijímačky na vysokou, v té době byly těžší, než v jiných dobách. Platila zcela nová pravidla v přijímací komisi seděl svazák, student vyššího ročníku, který hlídal třídní původ a politické názory rodičů, a když uchazeč řekl, že se na obor hlásí, protože ho zajímá, bylo to považováno za chybu. Snad to považovali za sobectví, individualismus, kdežto uvědomělý student byl ten, který chtěl sloužit socialismu. Především v té době bylo nutné dostat se na jakoukoli vysokou školu a

počítat s přestupem, protože odložit to o rok a hlásit se „ze zaměstnání“, tehdy nevím proč nešlo. Zato o pár let později naopak hlásit se ze zaměstnání byla výhoda, kdo byl jako maturant z buržoasní rodiny a nedostal se, po roce byl přijat jako příslušník dělnické třídy nebo pracující inteligence. Měla jsme spolužačku Lubicu, která na gymnáziu mluvila jen o dětském lékařství, o ničem jiném vůbec neuvažovala. Ale nevzali ji, dostat se na medicínu bylo zvlášť obtížné. Vaškovi, s kterým chodila, se splnil sen dostat se na hornickou fakultu do Ostravy, a tak si to Lubica nechala poslat tam, přijali ji na hutní inženýrství, kde brali každého, (jsou spolu dodnes, jestli neumřeli). Lubica plánovala po roce přestoupit, ale finanční poměry rodiny se změnily, a tak vystudovala huťářinu a pracovala v ní celý život. Prožila normální život, i když se jí sen nesplnil. Další spolužačky šly buď na učitelské obory, anebo rovnou po maturitě učily, studium doháněly dálkově – v roce 1950 nastupovaly do první třídy početné válečné ročníky.

Já jsem si dala si přihlášku na filozofickou fakultu UK a napsala jsem si tři kombinace: 1. čeština – divadelní věda, 2. angličtina – holandština, 3. pedagogika a psychologie. U přijímací komise mi dali najevo, že nevím, co chci – ale v životě, v praxi, jsem to všechno potřebovala a používala, s výjimkou holandštiny a to je velká škoda, že jsem ji neuměla, protože v Nizozemsku byla velmi zajímavá dramatická výchova. Neuspěla jsem a poslali mi přihlášku na pedagogickou fakultu, tam mi řekli, že se přece nehlásím na žádný učitelský obor a poslali mi to na právnickou, kde v té době brali každého, kdo měl maturitu, včetně absolventů ročních kursů, které měly vyrovnat vzdělání vyučenců. Ti totiž měli správný třídní původ, na právech jich byla velká síla. Tam jsem vydržela do března, byl to samý marxismus leninismus, přednášky o Engelsovi, dějiny dělnického hnutí - v zimním semestru nám odpřednášeli dějiny buržoasních revolucí, takže jsem trochu dohonila ten dějepis. Do proletářských revolucí jsem tam nevydržela a požádala jsem o přestup.

DAMU březen 1951 - 1954

Problém byl v tom, že během léta 1950 přesunuli divadelní vědu z Filozofické fakulty na DAMU, ale když jsem žádala o přestup, z 1. ročníku divadelní vědy právě jedna posluchačka přestoupila jinam, a tak moje přijímací zkouška spočívala jen v rozhovoru o představeních, která jsem viděla v mladoboleslavském profesionálním divadle. Bylo to o mnoho, mnoho zajímavější, než právnická fakulta, která navíc nebyla vůbec o právu. Ale

dobou postižena byla – padesátá léta v naší historii patřila k těm ideologicky, myšlením, nejdeformovanějším. Pěstovala se lidovost, to znamenalo lidovou kulturu, folklór, a v divadle pak lidové hry z 18. století, naivní, diletantské divadlo, celkem zábavné a zajímavé a inspirativní svými prostředky, ale „divadlo naší hrdosti“, jak je tehdy naši pedagogové označovali – to bylo přehnané.

Samozřejmě jsme měli dějiny divadla, českého i světového, s výjimkou německého, v té době se vše německé považovalo za škodlivé, jakoby z klasického německého divadla hrozila nákaza nacismem. Pod vlivem Zdeňka Nejedlého se oceňoval hlavně Jirásek, toho zbožňoval, a Husité, kteří tehdy byli považováni za předchůdce proletářského hnutí a revolucí. V historii divadla byl na prvním místě Josef Kajetán Tyl, měli jsme za úkol přečíst všech třicet nebo čtyřicet her, které napsal. Počítaly se k nim i překlady a úpravy vídeňských frašek, které neměly valnou uměleckou hodnotu, a Tylovi nezbylo, než se jimi zabývat, protože musel uživit velmi početnou rodinu. Skládali jsme zkoušky na svazácký Fučíkův odznak, to byla série povinných knížek: Jirásek, Fučíkova Reportáž psaná na oprátce a také ruský román Daleko od Moskvy, který pojednával o tom, jak nejlépe klást roury plynovodu či ropovodu, to už si nepamatuju, od Vladivostoku přes celou Sibiř až do Moskvy. Teprve po Listopadu jsme se dozvěděli, že autor té knihy byl vězeň gulagu, jeho zvláštní části, kde byli soustředěni různí odborníci, kteří dostali "státní úkoly", on měl povinnost napsat knihu o tom, jak skvěl funguje sovětská technika a výstavba.

Studium jsem uzavřela v roce 1954, ale bez státní zkoušky, protože se mi v jejich termínu narodil syn. Pár let jsem se ještě snažila napsat diplomovou práci, ale už mě to moc nezajímalo a podmínky tehdy nebyly takové, jako dnes, kdy je zaveden režim R, to znamená rodičovský, který usnadňuje kombinaci mateřství se studiem. A hlavně – nevěděla jsem, co si s vědomostmi počít a zkoušela jsem dělat různé věci.

Katedra pedagogiky FFUK 1964 – 1970

Co chci v životě dělat, se mi začalo ujasňovat, když jsem pracovala v Ústředním domě lidové tvořivosti v divadelním oddělení. Byla to práce s ochotníky a usoudila jsem, že k tomu potřebuji znát pedagogiku. A tak jsem v roce 1964 nastoupila na dálkové (později zvané distanční a nyní kombinované) studium, jinak řečeno studium při zaměstnání. Tehdy jsme měli značné výhody, volno na zkoušky a na psaní diplomky, placené zaměstnavatelem,

mimopražští měli slevy na dopravu. Podstatné ovšem bylo, že jsem věděla, co a proč studuji, a myslím, že forma studia při zaměstnání má své velké výhody. Věděla jsem, které předměty mám prostudovat do hloubky, které prostě musím splnit v normě, a výhoda byla, že se konalo v 60. letech, která byla těmi nejlepšími z celé éry socialismu. Přicházely k nám informace ze zahraničí, tj. ze Západu, a dozvídali jsme se, jak funguje moderní školství ve svobodném světě. Během doby studia jsem objevila, co je dramatická výchova – ale to je jiná kapitola, o tom jsem toho napsala už dost.

Byla to cesta klikatá, ale když o vzdělání stojíte doopravdy, většinou se to podaří, pokud nezasáhne třeba nemoc nebo podobná katastrofa. Úřední překážky se řešit dají, a co se nepovedlo jednou, povede se podruhé.